

Zarys powojennej historii harcerstwa polskiego

data	Wydarzenie
od lipca 1944	Masowe i spontaniczne odradzanie się oraz powstawanie nowych drużyn harcerskich.
30.12.1944	Zarządzenie kierowników Resortów Administracji Publicznej i Oświaty: „Zepchnięte w podziemie przez okupanta Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności, Związek Harcerstwa Polskiego, powołuje się z powrotem do życia jawnego”. Powołanie Tymczasowej Naczelnej Rady Harcerskiej, w skład której weszli instruktorzy harcerscy oraz działacze ZWM, OM TUR i „Wici”.
początek 1945	Nowe Prawo i Przyrzeczenie oraz Deklaracja Ideowa.
rok 1945	Związek odradza się w tradycyjnym kształcie organizacyjnym (podział na Organizację Harcerek i Organizację Harcerzy). Początek Centralnych Akcji Szkoleniowych mających wykształcić nowych instruktorów. ZHP liczy ponad 200tys. członków, ale na jednego instruktora przypadało 450 harcerzy.
luty 1946	Aleksander Kamiński zostaje drugim wiceprzewodniczącym ZHP.
rok 1946	Walka polityczna o wpływy w harcerstwie, tocząca się na forum władz Związku i Komisji Porozumiewawczej Organizacji Młodzieżowych, nie budzi zainteresowania na niższych szczeblach organizacyjnych, gdzie codzienna praca wychowawcza jest prowadzona według tradycyjnych form i metod. Służba harcerska jest nastawiona na udział w odbudowie kraju i zagospodarowaniu Ziemi Odzyskanych. Harcerstwo stara się zachować neutralność polityczną. ZHP liczy 238 tys. członków.
listopad 1946	Pelagia Lewińska, pracownica wydziału propagandy KC PPR, zostaje Sekretarzem Generalnym ZHP, mając umożliwić opanowanie ZHP przez umocnioną po wyborach PPR.
rok 1947	Obóz rządzący próbuje (bez jednorodnej koncepcji) zdominować ZHP, które liczy 270tys. członków.
marzec 1947	Aleksander Kamiński odchodzi z Naczelnictwa ZHP na skutek ataku ministra oświaty Stanisława Skrzeszewskiego na jego osobę oraz na harcerstwo, zawierającego bezpodstawne i krzywdzące zarzuty.
7.06.1947	TNRH uchwała nowy tekst Prawa i Przyrzeczenia dla uspokojenia nastrojów po odwołaniu Zjazdu Walnego.
14.06.1947	Podczas poświęconego sprawom harcerstwa posiedzenia partyjnej Komisji do Spraw Młodzieżowych przyjęto, że „ofensywa na harcerstwo powinna nastąpić ze wszystkich kierunków: Wojsko, Partia, Administracja szkolna, ZWM”.
jesień 1947	Grupa pepeerowska w naczelnych władzach harcerskich inicjuje prace nad przebudową programową i ideologiczną ZHP.
12.12.1947	Zostaje powołana Komisja Programowa obu Głównych Kwater w celu skoordynowania prac harcerzy i harcerek. Na jej czele staje Naczelniczka Harcerek Wiktoria Dewitzowa. Podstawowym założeniem projektu przebudowy programowej było „powiązanie harcerstwa z realnym życiem” poprzez włączenie go w realizację zadań ogólnospołecznych. Zerwano z uznawaną za wsteczną pedagogiką personalistyczną na rzecz pedagogiki społecznej: „punktem wyjścia działania wychowawczego nie jest osobowość dziecka, a realne potrzeby społeczne”.
27-29.02.1948	Harcerska Służba Polsce – nowy program pracy harcerstwa proklamowany oficjalnie na konferencji instruktorskiej. Był to centralny plan udziału Związku w odbudowie kraju, zmierzający do zasadniczego zwrotu w ZHP, polegającego na odejściu od dotychczasowego skautowego modelu pracy.
lato 1948	Akcja letnia przebiega pod znakiem HSP, czyli realizacji czterech kierunków-zadań: „Las i rola”, „Odbudowa”, „Kultura i Oświata”, „Dziecko i Zdrowie”. Podczas CAS kadra instruktorska zostaje zapoznana z podstawami marksizmu. ZHP liczy 290tys. członków.
22.07.1948	Utworzenie jednej (wzorowanej na radzieckim Komsomole) organizacji młodzieżowej – Związku Młodzieży Polskiej, w skład którego weszły ZWM, OM TUR, ZWM „Wici” oraz ZMD, oraz ściśle powiązanego z ZMP Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej. ZHP, traktowany jako organizacja młodszej młodzieży, nie podlegał zjednoczeniu.
1.10.1948	Uchwała Głównych Kwater Harcerek i Harcerzy oraz dotychczasowego naczelnictwa o przekształceniu się w jeden kierowniczy organ Związku pod nazwą Naczelnictwa.
koniec 1948	Projekt Lewińskiej reorganizacji ZHP uzyskuje akceptację najwyższych władz partyjnych. Charakter nowego harcerstwa określała rezolucja Biura Organizacyjnego KC: „ZHP jest bazą dla dzieci pracującą na bazie szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego (7-15 lat). Jest organizacją szeroką, powszechną, dobrowolną. Jest jedyną organizacją dziecięcą. Strukturalnie organizacja najniższych ogniw opiera się na szkole podstawowej, na wyższych szczeblach na podziale administracyjnym państwa. <u>Harcerstwo ideologicznie i organizacyjnie związane jest z ZMP</u> ”. Po tej uchwale odchodzi kolejna grupa instruktorów z ZHP.
20.12.1948	Podjęta przez zebranych na konferencji komendantów i komendantki chorągwi uchwała oceniała, że „wychowanie skautowe, którego częścią było harcerstwo, zrodziło się w ustroju kapitalistycznym i jako typowy jego wytwór wiązało młodzież z grupami przeciwstawiającymi się postępowi społecznemu w Polsce, wzmacniając elementy nacjonalistyczne i reakcyjne. W związku z tym zebrani postanawiali: My instruktorzy, wychowawcy najmłodszego pokolenia budującego socjalistyczną Polskę, zrywamy ze wszystkimi pozostałościami wychowania skautowego i harcerskiego, które są odbiciem ustroju kapitalistycznego, i chcemy naszą robotę harcerską oprzeć na zasadach wychowania socjalistycznego”.
28.01.1949	Referat Pelagii Lewińskiej „Problemy przebudowy harcerstwa” opublikowany później jako „Walka o nowe harcerstwo”, według uczestników konferencji RTPD był „rewelacyjny zarówno dla pedagogów znających harcerstwo, jak i nie obznajomionych z nim. Druzgocząca krytyka ideologii i metod harcerskich obnażyła ich korzenie klasowe

data	Wydarzenie
	i stała się walną rozprawą z imperialistyczno-nacjonalistycznym systemem wychowawczym”.
rok 1949	Wprowadzono nowe stopnie i sprawności. Za podstawę pracy w roku 1949/50 przyjęto referat Władysława Kosińskiego „W pracy i walce z klasą robotniczą wychowujemy młodzież harcerską”. Stopniowo eliminowano tradycyjne formy pracy i emblematy organizacyjne. Na miejsce krzyża i lilijki wprowadzono Odznakę Harcerską wzorowaną na znaczku ZMP. Instruktorów-księży zwalniano z funkcji i zabraniano wszelakich akcentów religijnych. Wprowadzono nowy mundur na wzór pionierski, podobnie jak i nowy salut zastępujący tradycyjny – wojskowy. Pozdrowienie harcerskie przyjęło formę „W nauce, pracy i walce – Czuwaj!”. Komendy chorągwi i hufców przemianowano na komendy wojewódzkie i powiatowe. Zlikwidowano harcerstwo starsze, a młodzież szkół średnich przekazano do ZMP i „Służby Polsce”. Zwolniono większość dawnych instruktorów oraz przyznano stopień harcmistrza wszystkim członkom Zarządu Głównego ZMP.
4.06.1950	Wprowadzenie nowego Prawa i Przyrzeczenia, które musieli złożyć (zbiorowo) wszyscy harcerze.
2.08.1950	Uchwała Rady Naczelnej ZMP nakazująca ZG ZMP „przygotować wcielenie do końca bieżącego roku autonomicznej dotąd ZAMP oraz włączenie aparatu etatowego ZHP do aparatu Zarządów ZMP-owskich na wszystkich szczeblach.
6.09.1950	„Instrukcja o organizacji harcerstwa w szkole” wydana przez ministra Oświaty nazywała harcerstwo „niezbędnym dopełnieniem działalności szkoły w socjalistycznym wychowaniu młodego pokolenia”. Zgodnie z tą instrukcją praca harcerstwa „stanowić winna istotną część programu wychowawczego szkoły”.
20.01.1951	Uchwała RN ZMP, zgodnie z którą komendy wojewódzkie ZHP przekształcały się w wydziały harcerskie zarządów wojewódzkich, a komendy powiatowe – w referaty harcerskie zarządów powiatowych ZMP.
lata 1951-1954	Drużyna pokrywa się z ogółem uczniów szkoły, a zastęp z klasą. Ze względu na faktyczny przymus członkostwa w Organizacji Harcerskiej drużyny liczyły nawet po kilkaset dzieci. OH liczy ponad 1mln członków. Program pracy OH opracowywano centralnie. W jego promowaniu pomagała dziecięca gazeta „Świat Młodych”. W pracy OH na pierwszy plan wysuwano kształcenie polityczne dzieci, stanowiące zasadniczą formę wychowania ideowego. Zbiórki harcerskie wzorowano na zebraniach „dorosłych” organizacji z prasówką, referatem i samokrytyką. Były też zbiórki sprawozdawczo-wyborcze i „narady produkcyjne” w sprawie wyników nauczania. Dużą wagę przywiązywano do udziału harcerzy w pracach społecznie użytecznych. OH miała być kopią radzieckiego „Pioniera”, pozbawiona jednak była rozbudowanej bazy materialnej i wykwalifikowanej kadry pedagogicznej. Przewodnikami drużyn zostali nauczyciele. Stopnie i sprawności zostały zniesione.
5.03.1953	Śmierć Stalina i początek przemian w krajach bloku radzieckiego.
jesień 1954	Krytyka OH. Zwrócono uwagę na panującą na zajęciach harcerskich nudę, naśladowanie pracy dorosłych, szkolne metody pracy, nadmiar elementów rozumowych. Za przyczynę tego uznano niewystarczającą znajomość psychiki dziecięcej przez przewodników drużyn oraz ich nieumiejętność dostosowania zajęć do zainteresowań i potrzeb dzieci w różnym wieku.
przełom 1954/1955	Początek krytyki OH i jej metod na łamach prasy. Podawano także propozycje uatrakcyjnienia zbiorów harcerskich oraz zastanawiano się nad przywróceniem sprawności.
luty 1955	Artykuł Wiktorii Dewitzowej, redaktora naczelnego „Świata Młodych”, w piśmie „Nowe Drogi” zawierający wnikliwą analizę przyczyn kryzysu pracy wychowawczej OH oraz postulat sięgnięcia do sprawdzonych, odpowiadających psychice dzieci metod pedagogicznych.
10.05.1955	Na posiedzeniu Sekretariatu ZG ZMP przewodnicząca ZMP Helena Jaworska otworzyła drogę do stosowania w pracy OH metod wychowawczych wypróbowanych w dawnym harcerstwie, podkreślając jednak, że „nie są dla nas do przyjęcia żadne skautowe tradycje”. Stwierdziła też, iż „trzeba przejść od metod oderwać”.
6-11.07.1955	Narada w Sopocie grupy działaczy partyjnych, zetempowskich i oświatowych w celu omówienia koniecznych zmian w pracy OH. Wypracowano obszerny artykuł „Jak poprawić pracę harcerstwa” opublikowany pod koniec sierpnia w prasie. W środowisku ZMP nazwano go potocznie „artykułem siedmiu proroków”.
jesień 1955	Początek opracowywania nowego Prawa i Przyrzeczenia.
29.01.1956	Uroczyste zbiórki drużyn, na których harcerze zapoznają się z tekstem nowego Prawa i składają Przyrzeczenie.
styczeń 1956	Ogłoszono „Zasady działalności Organizacji Harcerskiej”, które kodyfikowały dotychczasowe podstawy organizacyjne harcerstwa. Ustanowiono okres próbný przed złożeniem przyrzeczenia, zapowiedziano wprowadzenie sprawności i wydrukowanie książeczek harcerskich, zniesiono obowiązek codziennego noszenia chusty, przemianowano przewodniczącego rady drużyny na drużynowego.
3.05.1956	Prezydium ZG ZMP przyjmuje propozycję struktury Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej.
25.05-9.06.1956	Konferencja programowa tzw. „majowo-czerwcową” działaczy harcerskich i pedagogicznych, na której wypracowano program, zręby systemu metodycznego i zarys autonomicznej OHPL.
14.06.1956	OHPL zostaje zatwierdzona przez Biuro Polityczne KC PZPR, które uznało „za celowe utworzenie autonomicznej organizacji harcerskiej, której centralne władze w postaci Komendy Głównej lub Rady Głównej powołane zostaną przez plenum ZG ZMP”. BP uznało też za słuszne podwyższenie wieku harcerskiego do lat szesnastu.
18-23.07.1956	III Plenum ZG ZMP, na którym podjęto uchwałę „O głównych kierunkach dalszego rozwoju Organizacji Harcerskiej” realizującą większość postulatów konferencji majowo-czerwcowej. Plenum postanowiło od września wprowadzić sprawności, a w przyszłości też i stopnie. Plenum powołało też kierownictwa Komendy Głównej i Rady Głównej OHPL.
wrzesień 1956	Ukazuje się „Regulamin Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej”, który normował wewnętrzną strukturę drużyny harcerskiej i zastępów zuchowych oraz „Regulamin Munduru Harcerskiego” (mundury zielone dla chłopców i

data	Wydarzenie
	szare dla dziewcząt, nadal czerwone chusty dla harcerzy, lecz niebieskie dla zuchów). Komendy harcerskie mogły wydawać rozkazy (nowość w OHPL).
13.10.1956	Konferencja programowa w Warszawie instruktorów zuchowych, na której przyjęto m.in. kilkanaście sprawności zuchowych, mających stanowić podstawę do pracy w najbliższym czasie. Przez Komendę Główną zostaje zatwierdzona odznaka zuchowa obowiązująca do dnia dzisiejszego.
8-9.11.1956	Uchwalona przez członków komend wojewódzkich i Komendy Głównej rezolucja zakładała powstanie samodzielnej organizacji i miała być podstawą programową odnowy harcerstwa. Zgodnie z jej zaleceniem, aby „rozszerzyć skład zespołu Komendy Głównej, zapraszając do wspólnej pracy ludzi o wysokich wartościach ideowych i moralnych, posiadających autorytet w społeczeństwie i doświadczenie w pracy harcerskiej”, kierownictwo rozpoczęło rozmowy z ludźmi spoza OHPL m.in. Aleksandrem Kamińskim.
14.11.1956	Spotkanie kierownictwa Komendy Głównej z przedstawicielami dawnej starszyny ZHP, na którym omawiano zasady odbudowy harcerstwa i warunki wejścia dawnych instruktorów do kierownictwa.
22.11.1956	Powstanie Komitetu Organizacyjnego Harcerstwa, w skład którego weszli także dawni działacze ZHP.
30.11.1956	Na skutek nieporozumień i rozbieżności intencji z komitetu odchodzi starszyna z ZHP.
8.12.1956	Początek Ogólnopolskiej Narady Działaczy Harcerskich, zwanej potocznie Zjazdem Łódzkim, o godz. 11:00 w Łodzi. Zjazd otworzył w imieniu Komendy Głównej referat Zofii Zakrzewskiej ostro krytykujący pracę organizacji harcerskiej w ostatnich latach. Owacyjnie powitany Aleksander Kamiński docenił krytykę organizacji oraz stwierdził, że na mandat zaufania zasługuje cała była kadra ZHP. Zjazd uchwalił zaproszenie wszystkich byłych instruktorów mających się spotkać nazajutrz u Kamińskiego.
9.12.1956	Rano, po krótkich obradach, harcerze i instruktorzy zebrani w warszawskim Muzeum Historycznym pojechali autobusem MPA do Łodzi na zjazd. Grupa instruktorów pod przywództwem Kamińskiego chciała, żeby grupa warszawska także została włączona na równych prawach do dyskusji i głosowania nad powstaniem ZHP. Ze względu na różne opinie, co do reaktywowania ZHP czy też zamiany nazwy OHPL na ZHP, działacze OHPL nie chcieli dopuścić do obrad grupy warszawskiej. Koło godz. 21 impas przełamał minister Władysław Bieńkowski, który stwierdził, iż odrodzenie ZHP musi się odbyć na bazie OHPL oraz, że głos powinni mieć wszyscy przybyli.
10.12.1956	Powołano ZHP, wybrano Naczelną Radę Harcerską oraz Komisję Rewizyjną, uchwalono tekst Deklaracji Ideowej Związku Harcerstwa Polskiego: „...ZHP pracuje pod ideowym przewodnictwem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, to znaczy wychowuje człowieka w duchu idei socjalizmu. (...) ZHP jako instytucja świecka nie organizuje życia religijnego. Wychowuje swoich członków w duchu wolności przekonań i szeroko pojętej tolerancji tak w stosunku do wierzących i niewierzących...”. Przyjęto także „Uchwałę w sprawie organizacyjnych podstaw działania”, która stwierdza, że: „Z uwagi na pełne usamodzielnienie i przekształcenie się Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej we wspólny związek dzieci, młodzieży i instruktorów pracujących w oparciu o metody harcerskie, przywraca się tradycyjną nazwę: Związek Harcerstwa Polskiego”. Trzecia uchwała zjazdu w pełni przywracała tradycyjne harcerskie symbole i formy zewnętrzne: hymn, krzyż harcerski i lilijkę, mundur, sztandary, proporce, salut i pozdrowienie harcerskie.
marzec 1957	Narada partyjnych instruktorów w Komitecie Warszawskim Partii, w czasie której oceniono, że narastają w harcerstwie nurty „konserwatywne” i przekazano decyzję o tworzeniu w instancjach harcerskich zespołów partyjnych. Oznaczało to wprowadzenie do harcerstwa poza statutowej władzy.
maj 1957	Wielki Spis Harcerski, wg którego ZHP liczy 750tys. członków, 18,5tys. drużyn harcerskich i 3tys. zuchowych.
czerwiec 1957	Powstaje Ogólnopolski Komitet Współpracy Organizacji Młodzieżowych.
lata 1957-1958	W harcerstwie narasta nacisk na odsuwanie od pracy instruktorów o innych niż „postępowe” poglądach na harcerstwo. Szczególnie ostro piętnuje się nieliczne wypadki łamania zasady świeckości organizacji, rozumianej coraz częściej jako nakaz ateizacji. Ponownie przeprowadzono Centralne Akcje Szkoleniowe, które były pomyślane jako formy kształtowania postaw ideowo-politycznych i poszerzania wiedzy pedagogicznej. Dawnych instruktorów i przodowników OH weryfikuje Centralna Komisja Weryfikacyjna. Lata te cechowały: nietolerancja dla osób o innych poglądach politycznych i wychowawczych, niż ważnych na danym etapie, ścisłe podporządkowanie pracy ZHP bieżącym potrzebom Partii oraz pełna etatyzacja pracy w centrali, chorągwiach i hufcach, co dało w rezultacie pełne uzależnienie władz harcerskich od najróżniejszych instytucji politycznych i administracyjnych. Aleksander Kamiński odchodzi z NRH, a wraz z nim reszta starszych instruktorów. Rozwija się harcerstwo starsze. Powstają drużyny specjalnościowe. Zostają stworzone próby na stopnie i sprawności starszoharcerskie. Powstaje Rozgłośnia Harcerska.
kwiecień 1958	Uchwałą NRH zostaje powołany Ruch Przyjaciół Harcerstwa. Na czele Rady Głównej Przyjaciół Harcerstwa staje Marian Spychalski – minister Obrony Narodowej. Harcerstwo uzyskuje większą pomoc od państwa, a szczególnie od wojska.
kwiecień 1959	II Walny Zjazd ZHP, na którym przyjęto Statut ZHP oraz wybrano nową 100 osobową NRH i 13 osobową Komisję Rewizyjną. Naczelnikiem ZHP zostaje Zofia Zakrzewska.
przełom 1961/1962	Na skutek działań „Walterowców” pod przewodnictwem Jacka Kuronia wprowadzono nowy system pracy drużyn harcerskich, którego istotnym elementem były „miana”. Uzyskiwać je miały zastępy harcerskie na podstawie regulaminów, których podstawowym elementem była konieczność spełnienia zadań zespołowych. Słabo lub źle przygotowani drużynowi mechanicznie wprowadzali nowy system, a w konsekwencji harcerstwo stawało się nudne i mało atrakcyjne. W rezultacie w 1965r. „miana” zostały wycofane.
rok 1963	Po raz kolejny ograniczono wiek harcerski. Drużyny harcerskie mogły działać w szkołach podstawowych, przy-

data	Wydarzenie
	sposobienia rolniczego i w dwóch najniższych klasach szkół średnich. Działacze socjalistycznych związków młodzieży bardziej dbali o to, by harcerstwo miało ograniczone wpływy, niż o to, jaka jest skuteczność ich własnego działania.
kwiecień 1964	III Walny Zjazd ZHP, podczas którego zaczęto coraz wyraźniej mówić o „kierunku na dwa miliony”. Przyjęto nowy Statut ZHP, który oczywiście „sprzyjał dalszej demokratyzacji Związku”. Naczelnikiem ZHP został Wiktor Kinecki.
lata 1964-1966	Nacisk na masowość staje się trwałym elementem pracy ZHP. Coraz częściej i powszechniej zaczęto łamać zasadę dobrowolności wstępowania i działania w ZHP. Coraz więcej drużyn prowadziły osoby przypadkowe, bez przygotowania, wyznaczane i zmuszane do zajęcia się harcerstwem w szkole przez dyrektorów.
lata 1967-1973	ZHP może organizować w szkołach ponadpodstawowych drużyny specjalnościowe i Młodzieżowe Kręgi Instruktorskie. W MKI mogli się skupiać wszyscy uczniowie (niezależnie od wieku), którzy wyrazili chęć przygotowania się w kręgach do pracy instruktorskiej w ZHP. Dały one szansę przeżycia harcerskiej przygody wielu chłopcom i dziewczętom.
październik 1968	IV Zjazd ZHP. Przyjęto 2-milionowego członka.
czerwiec 1973	Powstaje Federacja Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, do której weszły ZMS, ZSMW, SZSP, SZMW i ZHP.
lata 1973-1979	Podczas V Zjazdu ZHP w marcu 1973r. zatwierdzono program działania harcerstwa na terenie szkół ponadpodstawowych pod nazwą Harcerska Służba Polsce Socjalistycznej. Wprowadzono mundur członka HSPS (traktowanej przez władze jako nowa organizacja) – cienką plastikową koszulę i czerwoną krawę. Realizacja rozsądnie przygotowanego programu okazała się zaprzeczeniem zamysłów. Program zawierał sprawy i zadania, wokół których winna się koncentrować działalność ogniw harcerstwa w szkołach ponadpodstawowych oraz propozycje zadań i kampanii: „Świat i my”, „Nauka, technika i kwalifikacje”, „Rzecznictwo, partnerstwo, samorządność”, „Kultura i rekreacja”, „Razem”, „Zaczynamy Powitaniem”. Wysoki „stopień zorganizowania” (820tys. w 1979) osiągnięto przez przymusowe zapisywanie młodzieży do drużyn HSPS i manipulację wynikami spisów. Dla rządzących bardziej liczyły się długie procesje harcerzy w czasie świąt i uroczystości państwowych, ładnie wyglądające grupy harcerzy HSPS „broniących pokoju” na kolejnej nudnej zbiórce, niż to, co młodzi ludzie chcieli robić. Lata siedemdziesiąte to również lata rozwoju wielkich akcji centralnych. Stawały się one elementem silnej indoktrynacji politycznej, były przykładem ograniczania wyboru metod pracy i powszechnego wymuszania ich podejmowania. Niemal powszechnie zaprzestano działania małymi grupami – zastępami i drużynami. Pozytywnymi akcjami były: „Operacja – 1001 – Frombork”, „Bieszczady 40”, Manewry Techniczno-Obrończe ZHP i Harcerskie Festiwale Kultury Młodzieży Szkolnej. Równocześnie istniały drużyny, szczepty, a nawet całe hufce prowadzące autentyczną pracę wychowawczą.
kwiecień 1976	Połączenie ZMS, ZSMW i SZWM w Związek Socjalistycznej Młodzieży Polski.
marzec 1977	VI Zjazd ZHP. Przyjęto 3-milionowego członka..
rok 1980	W wyniku niezwykle ostrej krytyki harcerstwo nawiązuje do swych źródeł. Uwagę skoncentrowano na umacnianiu drużyn, jako właściwego ośrodka wychowawczego. Harcerstwo rezygnuje z masowości i nadmiernej dyrektywności programowej. Narodziły się ruchy programowo-metodyczne, początkujące proces przemian i odbudowy harcerstwa.
jesień 1980	Powstają Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego, których celem była odnowa moralna harcerstwa. Chciano to osiągnąć przez przywrócenie autorytetu, własnego przykładu instruktora. Instruktor powinien posiadać wysokie kwalifikacje ideowe i moralne. Jednocześnie miał on stale pracować nad sobą, kultywować tradycje harcerskie i wyrabiać w sobie tolerancję światopoglądową. Ruch działał bardzo aktywnie i wpłynął na przebieg i uchwały VII Zjazdu ZHP. Ruch ten opracował własną wersję stopni i sprawności harcerskich. Innym ruchem, który powstał na jesieni 1980 był Przyszłość Harcerstwa. Podstawową zasadą ruchu była własna aktywność jego uczestników w pełnieniu różnych funkcji i zadań w ZHP. Wpłynął także na VII Zjazd oraz przyczynił się do krystalizowania się ruchu starszoharcerskiego.
26-28.01.1981	Rozmowa w Gdańsku Krajowej Komisji Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” z zespołem Głównej Kwatery ZHP.
15-18.03.1981	VII Zjazd ZHP w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.
19.06.1981	Rada Naczelna ZHP, wypełniając decyzje Zjazdu, zatwierdziła „Zasady Porozumienia Kręgów Instruktorskich im. Andrzeja Małkowskiego”.
12-13.09.1981	Zbiórka Rady Porozumienia w Warszawie, na której przyjęto dokumenty wyznaczające kierunek Porozumienia: stanowisko w sprawie odrodzenia ZHP, uchwałę w sprawie roty Przyrzeczenia, apel do instruktorów o przestrzeganie Prawa Harcerskiego, tzw. „10”, propozycje przywrócenia systemu tradycyjnych stopni harcerskich.
jesień 1981	Instruktorzy z KIHAM tworzą „Harcerską Obsługę Zjazdu NSZZ <i>Solidarność</i> ”
13.12.1981	Początek Stanu Wojennego. ZHP jest jedyną legalnie działającą organizacją.
czerwiec 1982	Rada Naczelna ZHP rozwiązuje Radę Porozumienia KIHAM.
grudzień 1982	Ostatecznie rozwiązały się kręgi KIHAM (z wyjątkiem gdańskiego i łódzkiego). Ruch działa nieoficjalnie.
czerwiec 1983	Podczas II Pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Ojczyzny harcerki i harcerze z całej Polski podejmują służbę sanitarną i porządkową, zdobywając sprawność zwaną Białą Służbą.
przełom 1983/1984	Spotkanie przedstawicieli Rady Porozumienia KIHAM z biskupem Miziołkiem, który zgodził się przyjąć do swojego duszpasterstwa harcerki i harcerzy. Uzgodniono zasady współpracy, wystosowano list do proboszczów.

data	Wydarzenie
17-18.08.1984	Zlot partyzantów AK i harcerzy w Szczawie z udziałem kardynała Józefa Glempa, którego efektem było podjęcie decyzji o powołaniu ogólnopolskiego duszpasterstwa harcerek i harcerzy. Udział wzięło ok. 1000 harcerzy(-ek).
jesień 1984	Rozpoczynają się kursy „U” – prowadzone w środowisku ruchu, których celem było uświadomienie instruktorów o stopniu zorganizowania struktur, przygotowanie ich do funkcjonowania w różnych sytuacjach politycznych.
luty 1958	Organizuje się Krajowe Duszpasterstwo Harcerek i Harcerzy z siedzibą w Krakowie. Odtąd kieruje nim bp Kazimierz Górny. Nastąpiła koordynacja pracy istniejących już duszpasterstw.
14.05.1958	Ukonstytuowała się Rada Ruchu z przewodniczącym Jerzym Parzyńskim.
październik 1985	Działacze harcerscy i instruktorzy pozbawieni możliwości prowadzenia drużyn w ZHP tworzą Polską Organizację Harcerską, składającą się z kilku środowisk, na czele której staje Krzysztof Dobrecki.
rok 1986	Nowo wybrane władze organizacji podtrzymują związki z ZHP poza granicami kraju oraz nawiązują kontakt z Międzynarodowym Biurem Skautowym.
21-22.03.1987	Spotkanie instruktorek harcerskich z całego kraju, poświęcone odbudowaniu harcerstwa żeńskiego.
17.05.1987	Na radzie Ruchu powołano ogólnopolską komisję harcistrzowską, do której wszedł m.in. Stanisław Broniewski.
8-14.06.1987	III pielgrzymka do Polski papieża Jana Pawła II, podczas której kilka tysięcy harcerek i harcerzy pełniło służbę sanitarną i porządkową.
kwiecień 1988	W Krakowie i Warszawie zaczynają się tworzyć Bractwa Skautowe – zrzeszenia starszych harcerzy, którym nie odpowiada już dalsze uczestnictwo w ZHP. Pracują według zmodyfikowanej metody harcerskiej.
22.05.1988	Ukazuje się „List otwarty do społeczeństwa polskiego” podpisany przez 80 przedstawicieli harcerskich oraz autorytety społeczne, wyrażający zaniepokojenie sytuacją w ZHP. W Muzeum Woli otwarto wystawę „Harcerki 1911-1988” z okazji 100 rocznicy urodzin Andrzeja i Olgi Małkowskich.
15-20.08.1988	W IV Światowym Zlocie ZHP poza granicami kraju w USA wzięła udział Krajowa Drużyna Złotowa Ruchu. Po raz pierwszy w powojennej historii harcerstwa instruktorzy z kraju wzięli udział w imprezie zorganizowanej przez ZHP poza granicami kraju.
październik 1988	Chorągiew Ruchu z Trójmiasta wystąpiła z ZHP i utworzyła tzw. mały Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej.
12.02.1989	51 instruktorów Ruchu i innych organizacji alternatywnych spotkało się w celu utworzenia nowej organizacji harcerskiej – Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej. Powołano 10-osobową Komisję Organizacyjną.
25.02.1989	Powołanie do życia ZHR.
29-31.03.1989	IX Zjazd ZHP, na którym przyjęto uchwałę o zmianie numeracji zjazdów (na XXVI), co oznaczało przyjęcie całej tradycji i historii harcerstwa. 980 delegatów uchwaliło nowy tekst Prawa i Przyrzeczenia.
1-2.04.1989	I Zjazd ZHR w Sopocie. Przewodniczącym Związku został Tomasz Strzębosz. Uchwalono statut z dwiema rotami Przyrzeczenia (także dla niewierzących).
23-24.09.1989	Obchody 50-lecia Szarych Szeregów, które zostały odznaczone Orderem Virtuti Militari.
16.12.1989	Powstaje Krajowy Komitet Odrodzenia ZHP ze Stanisławem Broniewskim na czele. Celem komitetu było odrodzenie organizacji ZHP poprzez poddanie jej kontroli społecznej.
3-5.03.1990	Grupa 100 instruktorów i harcerzy starszych z Warszawy zajęła gmach Głównej Kwatery ZHP. Celem tej akcji było wymuszenie na władzach ZHP podjęcia rozmów z Komitetem Odrodzenia ZHP. Doszło do porozumienia, na mocy którego powstała Komisja Zjazdowa, pracująca nad przygotowaniem Zjazdu Zjednoczeniowego i Społeczna Rada ZHP, grupująca autorytety społeczne, której zadaniem było kontrolowanie procesu odnowy ZHP.
23.04.1990	Sąd wojewódzki dla miasta Warszawy dokonuje rejestracji ZHR.
30.11-2.12.1990	II Zjazd ZHR, na którym przyjęto poprawioną wersję statutu z jedną rotą Przyrzeczenia i Prawa oraz rozdziałem organizacji na męską i żeńską.
październik 1992	Zjednoczenie ZHR i ZHP r. zał. 18.

Bibliografia:

- „Zarys metodyki wychowania w Związku Harcerstwa Polskiego” Janusza Michułowicza i Mariana Pionka z 1979r.
- „Podstawy wychowania w ZHP” pod red. Heliodora Muszyńskiego z 1984r.
- „Leksykon harcerstwa” pod red. Olgierda Fietkiewicza z 1988r.
- „Informator harcerski” w op. i pod red. Wacława Wierzewskiego z 1990r.
- „Odrodzenie harcerstwa w 1956 roku” Krzysztofa Persaka z 1996r.
- „Jedność i wielość” Moniki Figiel i Magdaleny Folc z 1988r.